

Mohácsi Barbara

Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék

Témavezető: Kabódi Csaba

A SZABADSÁGVESZTÉS-BÜNTETÉS LEHETSÉGES „ALTERNATÍVÁI”

Bevezetés

A büntetések „hierarchijában” az első helyen a szabadságvesztés büntetés áll, amely egykor maga is „alternatív” szankció volt a halálbüntetéssel és a kényszermunkával szemben. A halálbüntetés alkotmányellenessé nyilvánítását követően azonban a szabadságvesztés büntetés központi főbüntetéssé vált, a legsúlyosabb büntetés pedig az életfogytig tartó szabadságvesztés lett a büntetési rendszerben. A szabadságvesztés büntetés hosszú idő óta a leggyakrabban és legszélesebb körben alkalmazott büntetési forma, amelynek célja, tartalma, végrehajtása gyakran módosult, de központi szerepe a legtöbb országban a mai napig megmaradt.

A XX. századra a szabadságvesztés végrehajtásának alapvető célja lett a „*büntetés céljának realizálása oly módon, hogy a törvényben meghatározott joghátrány érvényesítése során kell a társadalomba való beilleszkedést és az újabb bűncselekmény elkövetésétől való tartózkodást elősegíteni.*”¹ Léteznek olyan nézetek, amely szerint a büntetés egyik fő célja a megtorlás, azonban az elrettentés, a kegyetlen, embertelen bánásmód nem egyeztethető össze a jogállamisággal. „*A hátrány és a nevelés együtthatásától várható, hogy az elítélt úgy illeszkedik majd be a társadalomba, hogy szabadulása után igyekszik tartózkodni az újabb bűncselekmény elkövetésétől.*”²

A szabadságvesztés végrehajtásával kapcsolatban két ellentétes tendencia érvényesül. A visszaesők és a különösen súlyos bűncselekményt elkövetők esetén indokolt a hosszabb tartamú szabadságelvonás, azonban a hosszabb tartam csökkenti az elítélt kapcsolatait a társadalommal, és fokozza a prizonizációs veszélyeket. A gyakorlati tapasztalatok és a szakirodalmi álláspontok egyértelműen azt mutatják, hogy a szabadságelvonás „nem javítja meg” az elítélteket.

Az elmúlt időszakban nőtt a börtönbüntetések száma és időtartama szerte a világon. Néhány országban börtönépítkezésekkel növelték a börtönférőhelyek számát, más országok – rosszabb anyagi helyzetük miatt – a meglévő intézetekben helyeztek el többször annyi rabot, mint ahány férőhely volt. Ez történt Magyarországon

¹ VÓKÓ György: Európai büntetés-végrehajtási jog, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2006, 152. o.

² VÓKÓ: i.m. 153. o.

esetében is.³ Egy más jellegű megoldást jelenthet a szabadságvesztés büntetés helyett alkalmazott alternatív szankciók bevezetése, amely nem főrészek kialakítására, hanem a börtönök telítettségének csökkentésére irányul. A zsúfoltság elkerülése érdekében rögzítette az Európa Tanács (99) 22 ajánlása is, hogy a szabadságvesztés büntetést csak a legsúlyosabb bűncselekmények esetén szabják ki.

Az alternatív szankciók eszméje már több mint száz éve megjelent a rövid tartamú szabadságvesztés büntetés kiváltásával kapcsolatban, különösen a fiatalok esetén.⁴ Az utóbbi időszakban felerősödtek azok a törekvések, amelyek a szabadságvesztés büntetés időtartamának csökkentésének, a végrehajtandó szabadságvesztés büntetés helyett más szankciók vagy végrehajtási módok kialakításának szükségességét vallották. Az új megoldások keresésének legfőbb okai a börtönnépesség növekedése, a szabadságvesztés büntetés hatékonyságának megkérdőjelezése, a végrehajtás nagy költségigénye, valamint a fogvatartás elitéltre és a társadalomra gyakorolt káros következményei voltak.

Az Európa Tanács az 1960-as évektől folyamatosan foglalkozott a szabadságkorlátozó szankciók kérdésével. Az Európa Tanács az alternatív szankciókat közösségben végrehajtott, különböző szintű szabadságkorlátozással kombinált felügyeletként definiálta, amelyet egy arra feljogosított szerv hajt végre.⁵ Az ENSZ Közgyűlése 1990. december 14-én fogadta el az ún. Tokiói Szabályokat, melyben megfogalmazódtak a szabadságelvonással nem járó szankciók alapszabályai. A Tokiói Szabályok hangsúlyozta ezen szankciók fokozatos bővítésének szükségességét, amelynek során figyelembe kell venni az elkövetett bűncselekmény súlyát, az elkövető személyi körülményeit, a társadalom védelmi szükségleteit. Az 1990-es években az Európa Tanács több ajánlásban is megerősítette az alternatív szankciókkal kapcsolatos álláspontját.⁶

Az Európai Unió főként a kábítószerfüggő elítéltekkel kapcsolatban szorgalmazta a végrehajtandó szabadságvesztés büntetést helyettesítő megoldások kidol-

³ A telítettség 2000 óta folyamatosan 150-160 % között van, 2009. december 31-i adatok alapján ez jelenleg 124 %, amely nagyban köszönhető a közelmúltban megépített két új büntetés-végrehajtási intézetnek

⁴ Az alternatív szankcióknak három fejlődési szakaszát lehet elkülöníteni: 1. A XIX.-XX. század fordulóján jelentek meg a szabadságelvonással nem járó szankciók első formái, a pártfogó felügyelet és a pénzbüntetés. 2. Az 1970-es évekhez köthető a szabadságvesztés büntetés alternatíváinak, például a felfüggesztett szabadságvesztés és a közérdekű munka kialakulása, melynek fő célja a rövid tartamú szabadságvesztés kiváltása volt. 3. Az 1980-90-es években megjelennek a felügyeleti és kontrollelemet jobban érvényesítő szankciók (pl. házi őrizet). Az új szankcióformák modellkísérletek után válnak önálló büntetésekké. KEREZSI Klára: Kontroll vagy támogatás: az alternatív szankciók dilemmája, Complex Kiadó, Budapest, 2006, 207-209. o.

⁵ Az 1965. évi Ajánlás a felfüggesztett szabadságvesztésről, a pártfogó felügyelet és a szabadságvesztés büntetés más alternatíváiról; az 1970. évi Ajánlás a próbára, vagy feltételes szabadságra bocsátott elkövetők felügyeletének és utógondozásának gyakorlati eszközeiről; az 1976. évi Ajánlás a szabadságvesztés alternatíváiról

⁶ Az 1992. évi Ajánlás a közösségben végrehajtandó büntetésekről és intézkedésekről, a 2000. évi Ajánlás a közösségben alkalmazandó szankciókról és intézkedésekről

gozását. A 2000-2004-re vonatkozó kábítószerellenes stratégia konkrét kivánalmakat fogalmazott meg az alternatív szankciók számának bővítésével kapcsolatban. A stratégia végrehajtására szolgáló cselekvési terv is rögzíti, hogy fejleszteni kell a „kábitószer visszaélők esetében a szabadságvesztés alternatíváit...”⁷ Az alternatív szankciók kölcsönös elismerésével és végrehajtásával kapcsolatban 2007-ben Németország és Franciaország kezdeményezte egy kerethatározat elfogadását.⁸ A tervezet tételesen felsorolta azokat az alternatív szankciókat, amelyek a felügyelet és ellenőrzés céljából továbbíthatók egy másik tagállamba.⁹ A kerethatározat nem került elfogadásra, és a Lisszaboni Szerződés hatályba lépésével kérdéses, hogy a szabályozás a jövőben milyen formában fog megvalósulni.

Magyarországon is megfigyelhető az az európai tendencia, hogy az 1990 óta folyamatosan növekedett a fogvatartottak száma, az előzetes letartóztatottnál és a jogerősen elítélteknél pedig emelkedett az átlagos fogvatartási időtartam.¹⁰ Az igazságszolgáltatás működésével szemben támasztott elvárások, például az eljárások időszerűségének javítása vagy a garanciák érvényesítése, és a bűncselekmények számának fokozatos emelkedése kritikus helyzetbe hozták a büntető igazságszolgáltatást, ami büntetőpolitikai változást és lehetséges új megoldások kidolgozását eredményezte.

Új büntetőpolitikai irányzatként jelent meg a restoratív vagy helyreállító igazságszolgáltatás, melynek lényege a bűncselekmény okozta károk elkövető általi megtérítése, jóvátétele, amely magával hozza a sértett szerepének hangsúlyosabbá válását a büntetőeljárásban. A helyreállító igazságszolgáltatás a bűn és a büntetés viszonyában elsődlegesen a bűncselekmény következményeinek elhárítását, a bűncselekmény elkövetése előtti állapotok minél hatékonyabb visszaállítását szorgalmazza. Ez feltételez egy olyan társadalmi viszonyulást, amely szerint a társadalom, és különösen a sértett nem az elkövető felelősségre vonását és megbüntetését, hanem a saját helyzetének javítását, a bűncselekménnyel okozott károk jóvátételét kívánja. A restoratív igazságszolgáltatás céljai megvalósítására a végrehajtandó szabadságvesztés büntetés nem volt alkalmas, ennek következtében az európai országok szankciórendszere folyamatosan kiegészült a szabadságelvonással nem járó, alternatív büntetésekkel.

Az „alternatíva” többféleképpen értelmezhető. Jelentheti egyrészt az adott ügy bíróság elé vitelét megelőző eljárásban, illetve a büntetőeljárás során alternatívák

⁷ European Union Drug Strategy (2000-2004) 1 December 1999. vö. LÉVAY Miklós: Büntetés helyett kezelés: racionális és szükségszerű kompromisszum a kábítószerproblémával kapcsolatos kriminálpolitikában, *Addiktológia*, 2006. évfolyam 4. szám, 342-358. o.

⁸ A Német Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kezdeményezése (...) a felfüggesztett büntetések, alternatív szankciók és feltételes büntetések elismeréséről és felügyeletéről szóló tanácsi kerethatározat (2007/.../IB) elfogadása céljából (2007/C 147/01), HL C 147, 2007. 06. 30; 1-16. o.

⁹ Ilyen például bűncselekménnyel okozott kár ellentételezésére vonatkozó kötelezettség, a közhasznú munka illetve a gyógykezelések. Uo. 5. cikk

¹⁰ A fogvatartottak létszáma a rendszerváltás után 2002-ben volt a legmagasabb (17.875), kis mértékben csökkent 2007-ig (14.331), majd 2009-re ismét kisebb növekedés volt megfigyelhető (15.432)

keresését, melynek fő célja a bíróság előtti eljárásban történő felelősségre vonás elkerülése. Másrészt jelentheti a szabadságelvonás konkrét kiváltását és a szabadságvesztés káros hatásainak kiküszöbölését is.¹¹ Jelen tanulmány kizárólag a (rövid tartamú) szabadságvesztés büntetés lehetséges alternatíváinak bemutatására koncentrálna.

1. A szabadságvesztés büntetés lehetséges alternatívái, az alternatív vagy közösségi szankciók

Az alternatív szankciók alkalmazásának lehetősége a rövid tartamú szabadságvesztés büntetés kiváltásával kapcsolatban merül fel. Az alternatív szankciók alkalmazását az a körülmény is indokolhatja, hogy Magyarországon a fogvatartottak több mint fele három évig terjedő szabadságvesztés büntetését tölti.¹²

Az alternatív szankciók azokat a végrehajtható szabadságvesztés büntetés alternatívájaként szolgáló hátrányos jogkövetkezményeket jelentik, amelyek nem járnak szabadságelvonással, de általában szabadságkorlátozó elemet tartalmaznak. A szakirodalom álláspontja azonban nem egységes abban a tekintetben, hogy pontosan mely jogkövetkezmények sorolhatók az alternatív szankciók közé.¹³

A közösségi büntetés olyan szankciókat foglal magában, amelyek végrehajtásába a közösséget, illetve a közösségi forrásokat is bevonják.¹⁴ A közösségi büntetések fő célja a terheltek reszocializációjának elősegítése. Az alternatív vagy közösségi szankciók működőképességének fontos feltétele a terhelt és más érintett személyek beegyezése. A kooperatív elem, mint alkalmazási feltétel is jelzi a megváltozott büntetőpolitikai nézeteket, amellyel a terhelt is részévé válik a döntési folyamathoz.¹⁵

¹¹ VÓKÓ György: Szabadságvesztéssel nem járó büntetések végrehajtásáról, Magyar Jog, 1998/11; 660. o.

¹² A Büntetésvégrehajtás Országos Parancsnoksága 2009. december 31-i adatai alapján a fogvatartottak 22,5 %-a tölti maximum egy évig terjedő szabadságvesztés büntetését, a három évig terjedő szabadságvesztés büntetésre ítélték aránya a fogvatartottak 56 %-át teszi ki

¹³ A szerzők egy része a szabadságelvonás elemet hangsúlyozza, ezért a pénzbüntetést is alternatív szankciónak tekinti (pl. LÉVAY Miklós). Más szerzők a szabadságelvonással nem járó szankciók tartalmi elemeire, pl. a közösségi végrehajtásra helyezik a hangsúlyt, melynek következtében az alternatív szankciókat a szabadságvesztés és a pénzbüntetés közé helyezik (pl. KERESZSI Klára). Németországban a büntető törvénykönyv tételes felsorolja a szabadságelvonással nem járó szankciókat, amelyek közé a felfüggesztett szabadságvesztés, a feltételes szabadlábra helyezés idejére a terhelt számára előírt bizonyos munkavégzési, továbbképzési vagy tartózkodási kötelezettségek tartoznak. [StGB 56c. §. (2) bekezdés 1. pont, 68b. §. (2) bekezdés]

¹⁴ Községi büntetésnek tekinthető például a közérdekű munka, amely végrehajtásában közreműködnek az önkormányzatok és a munkáltatók, illetve a végrehajtásban közreműködhetnek az egyházak, civil szervezetek is

¹⁵ 2003-ban az Országos Kriminológiai Intézet kérdőíves vizsgálatot végzett a Baracskán, Szirma-besenyőn és Tökölön lévő büntetésvégrehajtási intézetekben. A vizsgálat különösen a fiatalkorúakra koncentrált. A kérdőíves felmérés a fogvatartottak személyes tulajdonságainak (pl. kor,

Hagyományos alternatív szankciónak tekinthető Európában és Magyarországon is a felfüggesztett szabadságvesztés és a pártfogó felügyelet. Új alternatív megoldásként, időben később jelent meg a közérdekű munka büntetés, amelynek gyakorlati végrehajtása nem igazán működik. Németországban még a mai napig nem létezik a közérdekű munka, mint főbüntetés, a német büntető törvénykönyv módosítása évek óta folyamatban van.¹⁶ Az utóbbi időszakban a szabadságelvonással nem járó szankciók körében megjelentek a kombinált szankciók és az elektronikus felügyeleti eszközökkel biztosított szabadságkorlátozási formák.

A nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a szabadságelvonással nem járó szankciók csak akkor csökkenthetik a fogvatartottak számát, ha a szankció alkalmazása és végrehajtása szervesen illeszkedik egy átfogó büntetőpolitika keretei közé.¹⁷ Az alternatív szankciók hatékonyságának másik kulcsa a megfelelő infrastruktúra létrehozása. A jelenlegi rendszerben a pártfogó felügyelet a büntetésvégrehajtási intézetből szabadultak felügyeletén és utógondozásán túl fontos feladatokat lát el az alternatív szankciók végrehajtásával kapcsolatosan is.

2. A Btk. legújabb módosítása

A jogalkotás és a joggyakorlat egyaránt hasznosnak tartotta a büntetések és intézkedések kombinálhatóságát, mert elősegíti a büntetések individualizálását és még nagyobb teret enged a bírói mérlegelésnek.¹⁸ A 2009. évi LXXX. törvény 2010. január 1-jével módosította a Btk. szankcióitani rendelkezéseit, amely szinte teljesen felszámolja a büntetések és intézkedések együtt alkalmazásának korlátait. Érvényesül az a korszerű kriminálpolitikai törekvés, hogy csak akkor kerüljön sor végrehajtandó szabadságvesztés büntetés kiszabására, ha a büntetés céljai másképpen nem érhetők el. Nemzetközi tapasztalatok alapján a végrehajtandó szabadságvesztés helyett kiszabható leghatékonyabb szankciók a szabadságvesztés büntetés részbeni, illetve teljes felfüggesztésének lehetősége.

iskolázottság) vizsgálatán túl arra irányult, hogy az elkövető hogyan viszonyul az általa elkövetett tetthez, és mit tenne meg az okozott károk elhárítása vagy jóvátétele érdekében. A vizsgált személyek 98 %-a vállalta volna az okozott károk megtérítését a szabadságvesztés büntetés helyett, mellette azonban nem. Az empirikus kutatás eredményeit ld. részletesebben: BARABÁS A. Tünde – WINDT Szandra: Elterelés vagy elzárás? Kriminológiai Tanulmányok 41, Budapest, 2004, 295-314. o.

¹⁶ A jelenlegi szabályok lehetőséget adnak a közérdekű munkára, ha valakit pénzbüntetésre ítélnék, és azt nem tudja kifizetni, akkor az ügyészség jóváhagyásával átváltoztatott szabadságvesztés büntetés helyett közérdekű munkát kaphat. (EGStGB 293 §).

¹⁷ KEREZSI Klára: Az alternatív szankciók helye és szerepe a büntetőjog szankciórendszerében, Kriminológiai Tanulmányok 39, Budapest, 2002, 78. o.

¹⁸ VATHY Ákos: Az alternatív büntetési formák és a pártfogó felügyelet, Kriminológiai Közlemények 46, Budapest, 1992, 75. o.

A módosítás lehetővé teszi a szabadságvesztés büntetés felfüggesztését a korábbi egy évet meg nem haladóval szemben a két évet meg nem haladó szabadságvesztés büntetés esetén is. Új jogintézményként 2010. május 1-jével bevezeti a szabadságvesztés büntetés részbeni felfüggesztését. A legtöbb európai büntető törvény által szabályozott szankció nagyobb differenciálást tesz lehetővé az ítékezés során, és ez elősegíti az elítéltek individualizálását. A szabadságvesztés részbeni felfüggesztésére a két évet meghaladó, de öt évnél nem hosszabb tartamú szabadságvesztés büntetés kiszabása esetén van lehetőség.¹⁹

A felfüggesztett és a részben felfüggesztett szabadságvesztés büntetés közös jellemzője, hogy kedvezményt jelent az elítéltek számára, mert kiváltja a végrehajtható szabadságvesztést, azonban kriminálpolitikai céljaik eltérők. A felfüggesztett szabadságvesztés alkalmazása az elítélt végrehajtás során tanúsított magatartásától függ, bírói mérlegelés függvénye, melynek célja a reszocializáció, az elítélt társadalomba való visszavezetésének elősegítése. Ezzel szemben a szabadságvesztés részbeni felfüggesztése esetén a bíróság az elkövető elbírálás előtti magatartását veszi figyelembe, a végrehajtható rész után az elítélt a törvény alapján az ítélet erejénél fogva szabadul.²⁰

A felfüggesztett és a részben felfüggesztett szabadságvesztés büntetés általában nem tekinthető a szó szoros értelmében vett alternatív szankciónak, mert nem önálló büntetések, hanem a szabadságvesztés büntetés „alternatív” végrehajtási formái. Mindenképpen alternatívát jelentenek viszont abból a szempontból, hogy teljes egészében vagy legalább részben kiváltják a szabadságelvonást

3. Az elektronikus felügyeleti eszközzel biztosított szabadságkorlátozás: az Electronic Monitoring

Az Electronic Monitoring a terhelt személyi szabadságának korlátozását valósítja meg azáltal, hogy lakását nem vagy csak meghatározott időben és céllal hagyhatja el.²¹ A büntetésvégrehajtási intézet külső falait „virtuális falak” helyettesítik. Az elektronikus felügyelet a szabadságelvonással szembeni alternatív szankció, de nem tekinthető közösségi szankciónak, mert hiányzik a büntető igazságszolgáltatás valamely szereplőjével és a közösséggel való aktív kapcsolat.²² Az Electronic Moni-

¹⁹ 2009. LXXX. törvény 29. § által beiktatott Btk. 90. § (1) bekezdés: „A két évet meghaladó, de öt évnél nem hosszabb tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén a szabadságvesztés fele részének végrehajtása próbaidőre felfüggeszthető, ha – különösen az elkövető személyi körülményeire figyelemmel – alaposan feltehető, hogy a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető.”

²⁰ A 2009. évi LXXX. törvény 29. §-ához fűzött miniszteri indoklás 1. pont

²¹ THAN Alexandra Katalin: Az elektronikusan ellenőrzött büntetésvégrehajtás Svájcban, különös tekintettel Basel Kantonra, *Ügyészek Lapja*, 2007, 5. szám, 71. o.

²² KEREZSI Klára: *Kontroll vagy támogatás* i.m. 217. o.

toring alkalmazása eredetileg angol mintára²³ a szabadságvesztés büntetés alternatívájaként merült fel, később azonban az előzetes letartóztatással összefüggésben is alkalmasnak találták a fogvatartás kiváltására.

Az intézkedés bevezetését minden országban határozott ideig tartó ún. modellkísérletek előzték meg, amelyben a fogvatartottak önként vehettek részt. Svédországban 1994-ben végezték az első modellkísérletet, majd 1997-től országos szinten alkalmazták az intézkedést. Németországban először Hessenben végeztek ilyen modellkísérletet 2000-től tizenegy fogvatartott részvételével. Később más tartományokban, például Baden-Württembergben (2006), illetve nagyvárosokban, többek között Berlinben és Hamburgban került sor hasonló vizsgálatokra. Legutóbb a stuttgarti parlament határozott egy négy évig tartó modellkísérlet lefolytatásáról 2009-ben. Svájcban az elektronikusan ellenőrzött büntetésvégrehajtás kutatása 1999-től 2002-ig tartott Basel város, Basel vidék, Bern, Waadt, Tessin és Genf kantonjaiban. 2002-ban Angliában és Walesben, Svédországban, Hollandiában, Franciaországban, Olaszországban, valamint Portugáliában végeztek modellkísérleteket. Ausztriában először 2004-ben, a hirtenerbergi büntetésvégrehajtási intézet fogvatartottjai részvételével, majd 2006-ban került sor hasonló kísérlet lebonyolítására.²⁴

A modellkísérletek során általában két fogvatartotti csoportot vizsgáltak. Az egyik csoport az előzetes letartóztatottak, a másik pedig a rövid tartamú szabadságvesztés büntetésre ítélték. Az elítéltek kapcsán országonként eltérés tapasztalható. Svédországban az egyik tipikus elítélti csoport, ahol az elektronikus felügyeletet alkalmazzák, az ittas vezetés miatt szabadságvesztés büntetésre ítélték. Svájcban és Németországban ezzel szemben a pénzbüntetés meg nem fizetése miatt átváltoztatott szabadságvesztés büntetés kiváltását szorgalmazzák a jogintézmény bevezetésével.

A modellkísérletben résztvevő fogvatartottak alapvetően pozitívan nyilatkoztak, nagyon sok elítéltnak sikerült munkát találni, és a munkáltatók is kedvezően reagáltak. A Hesseni modellkísérlet során egy év alatt minden résztvevő elítéltnék találtak munkát. A problémát a gyakorlatban általában az jelentette, hogy az elítélteknek van egy viszonylag nagyobb csoportja, akikkel szemben az elektronikus ellenőrzés alkalmazható lenne, azonban nem rendelkeznek lakással vagy munkahellyel. Felvetődött ezért annak lehetősége, hogy az Electronic Monitoring alkal-

²³ Ezt az intézkedést Nagy-Britanniában kezdték el először alkalmazni 1989-ben alternatív szankcióként a szabadságvesztés büntetés helyett. A gyakorlatban az Electronic Monitoring sikeresen működött, ezért más országokban, például Kanadában, Svédországban, Hollandiában, Dél-Afrikában, Ausztráliában és Szingapúrban is bevezették a letartóztatás kiváltására.

²⁴ Ld. ehhez: Markus MAYER – Rita HAVERKAMP – René LÉVY: Will electronic monitoring have a future in Europe, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht, Freiburg, 2003; Markus MAYER: Modellprojekt elektronische Fußfessel – Studien zur Erprobung einer umstrittenen Maßnahme, Freiburg, 2004; Rita HAVERKAMP: Implementing Electronic Monitoring. A comparative, empirical study on attitudes towards the measure in Lower Saxony Germany and in Sweden. edition iuscrim, forschung aktuell research in brief no. 14, Freiburg, 2002.

mazását kapcsolják össze munkahely- és lakóhelyteremtési programokkal. A modellkísérletek befejeződését követően azonban nem került sor további kutatásokra.

Az elektronikus felügyeletet elsődlegesen a rövid tartamú szabadságvesztés büntetés alternatívájaként próbálták ki, a gyakorlatban azonban főként a terhelt személyi szabadságát korlátozó büntetőeljárású kényszerintézkedések helyettesítő intézményeként működik jól, az eredeti büntetésvégrehajtási cél ezért sokkal inkább háttérbe szorulni látszik. Felmerült az intézkedés önálló szankcióként való szabályozásának ötlete, de a modellkísérletek ellentmondásos eredményei alapján az országok (pl. Svédország és Svájc) büntetésvégrehajtási módként, a szabadságvesztés büntetés végrehajtási formájaként szabályozták.

3.1. Az Electronic Monitoring alkalmazásának feltételei

Az Electronic Monitoring szabadságkorlátozással járó szankció, amelynek közép-pontjában a strukturált napirend áll. A terhelt számára engedélyezett a munkába menetel, illetve a bevásárlás, azonban ezt egyeztetett napirend alapján lehet végezni. Az elítéltnak a napirendben meghatározott időt, általában heti húsz órát kell rendszeres munkatevékenységgel tölteni. A terhelt alapvetően az otthonában tölti le a büntetését, amelyet egy technikai eszköz segítségével ellenőriznek.²⁵ A büntető jellegű szabaddíó elvonása adja. Az Electronic Monitoring alkalmazhatóságának alapvető feltétele a terhelt, valamint a vele együtt élő személyek beleegyezése. Végrehajtásából adódó feltétel még, hogy a terhelt rendelkezzen saját lakással, munkahellyel, vonalas telefonnal, illetve viselnie kell a végrehajtás költségeit.²⁶

A résztvevő személyek a bokájukon vagy a csuklójukon viselnek egy jeladót, amely riasztás nélkül elméletileg eltávolíthatatlan. A terhelt vonalas telefonjára csatlakoztatnak egy vevőkészüléket, amely továbbítja a terhelt jelenlétét igazoló jeleket. Az ellenőrzési rendszer számítógép által vezérelt, amelynek technikailag két típusa lehet, az aktív és a passzív.²⁷ Az aktív rendszer, vagy más néven „folyamatos jelzésű rendszer” esetén az elítélt testére rögzített jeladó kb. öt másodpercenként folyamatos szignált bocsát ki, így az elítélt helyzetét a hatóságok folyamatosan lokalizálni tudják a lakáson belül is. A passzív rendszer, más néven „programozott kapcsolati rendszer” esetén az elítéltnak előre meghatározott időnként jelentkeznie kell úgy, hogy a jeladóval jelez a számítógépén keresztül. Ha az elítélt nem jelentkezik, akkor a program jelez a hatóságoknál.²⁸

²⁵ Gaby MÜNCHHALFFEN – Norbert GATZWEILER: *Das Recht der Untersuchungshaft*, Verlag C. H. Beck, München, 2009, 93. o.

²⁶ Az Electronic Monitoring végrehajtási, ellenőrzési költsége kb. 6 és 13 euró között van. THAN Alexandra Katalin: i.m. 74. o.

²⁷ Rita HAVERKAMP: *Electronic Monitoring – Die elektronische Überwachung von Straffälligen*, Bürgerrechte & Polizei/CILIP, 1998, 45. o.

²⁸ Matthias KRAHL: *Der elektronisch überwachte Hausarrest* in: NStZ 1997, 457. o.

Az aktív vagy passzív lokalizáló rendszer mellett különböző azonosítási módszereket is alkalmaznak annak megállapítására, hogy az ellenőrzött személy ténylegesen az elítélt.²⁹ Felmerült, de technikailag még kísérleti fázisban van az elektronikus ellenőrzési rendszer műholdon, GPS rendszeren keresztül történő működtetése, amely méterre pontosan lokalizálná a megfigyelt személyt, lehetővé téve akár a házon kívüli megfigyelést is.³⁰ A GPS technika azonban nagyon költséges, valamint az alapjogok védelme szempontjából problematikus az állandó megfigyelés.³¹ Európában még sehol nem vezették be az ellenőrzési rendszernek ezt a formáját, az USA-ban is a különösen súlyos bűncselekményt elkövetők („high-risk-person”), az erőszakos és a szexuális bűnelkövetők esetén alkalmazzák.

Egyes európai országokban a szankció végrehajtásában a büntetésvégrehajtási szervezet mellett a pártfogó felügyelet vállal fontos szerepet. Ha a terhelt nem tartja be az előírásokat, a napirendben foglaltakat, akkor a jelzőrendszer az illetékes pártfogó felügyeletet riasztja. Az előírások megszegése esetén sor kerülhet a szabadidő rövidítésére, a jelentkezési kötelezettség szigorítására, végső esetben az Electronic Monitoring megszüntetésére, melynek következtében a büntetés fennmaradó részét büntetésvégrehajtási intézetben szabadságvesztés büntetés formájában kell letölteni.

Az elektronikus felügyeletnek több formája is alkalmazható. A legenyhébb fokozatban a rendőrök legfeljebb vonalas telefonon csengetnek többször a „fogvartartottra”. A szigorúbb kontroll folyamatos megfigyelést jelent. Elrendelhető emellett, hogy a terheltnek este 17 óra és reggel 9 óra között mindenképpen a lakásában kell tartózkodnia. Szigorúbb a felügyelet abban az esetben, ha az elítéltnak egész nap a lakásában kell tartózkodnia, és csak egészségügyi vagy vallási okokból hagyhatja el a lakását, akkor is felügyelet mellett. Az Electronic Monitoring ezen változata különösen olyan elítéltekkel szemben alkalmazható, akik otthonról is tudnak munkát végezni.

Dogmatikailag nehéz elhatárolni, hogy az elektronikus felügyelet a szabadságvesztés büntetés egyik variánsának, végrehajtási módjának tekinthető, vagy az alternatív szankciók közé tartozik. Egyes vélemények szerint az Electronic Monitoring intézményét nem lehet a szabadságvesztés büntetés egyik típusának tekinteni, mert az teljesen feloldja az elítélt büntetésvégrehajtási intézethez kötöttségét.³² Az elektronikus felügyelet inkább a felfüggesztett szabadságvesztés egyik formájaként értelmezhető, azonban a felfüggesztett szabadságvesztés általában nem minősül önálló (fő)büntetésnek.

²⁹ Hans DAHS: Im Banne der elektronischen Fußfessel, NJW, 1999, 3470. o.

³⁰ Oliver BRÜCHERT: Der elektronisch überwachte Hausarrest – keine Alternative zur Freiheitsstrafe in: Grundrechte-Report, 2002, 224. o.

³¹ Ld. ehhez a Baden-Württemberg-i Igazságügyi Minisztérium állásfoglalását (Drucksache 14/144. vom 18. 07. 2006)

³² Matthias KRAHL: i.m. 459. o.

Más elméletek az elektronikus felügyeletet az alternatív szankciók közé sorolják a szabadságelvonás kiváltására irányuló jellege miatt. Összességében az Electronic Monitoring céljait és jellegét tekintve mindenképpen a rövid tartamú szabadságvesztés alternatívájának tekinthető, azonban kodifikációs technikától függ, hogy a büntető törvénykönyvben önálló szankcióként kerül szabályozásra, vagy a büntetésvégrehajtási törvény rendelkezik róla.

3.2. Érvék és ellenérvék az elektronikus felügyelettel kapcsolatban

3.2.1. Érvék az Electronic Monitoring mellett

Az Electronic Monitoring a rövid tartamú szabadságvesztés büntetés alternatívájaként segíti a büntetésvégrehajtás deszocializációs következményeinek elkerülését.³³ Alkalmazzák a hosszú tartamú szabadságvesztések esetén is a szabadon bocsátásra történő előkészítésként. Mellette szólhat még, hogy a büntetés ilyen formában történő végrehajtása tehermentesíti a büntetésvégrehajtási intézeteket. Az elítélt megtarthatja a munkáját, továbbra is pénzt keres, gyermekét otthon nevelheti, szociális kötelezettségeinek eleget tud tenni. Az elítélt a pénzzel az általa elkövetett bűncselekmény sértettje számára is tud kártalanítást vagy jóvátételt fizetni.³⁴

Az elektronikus felügyelet bevezetése jelentős költségmegtakarítással jár a költségvetés számára. Az Electronic Monitoring technikai feltételeinek kialakítása igényel egy egyszeri nagyobb beruházást, ezt követően azonban a felügyelet jóval kevesebb pénzbe kerül, mint a büntetésvégrehajtási intézetben történő elhelyezés. Európában átlagosan egy fogvatartott napi eltartási költsége őrzéssel és ellátással kb. 60-80 euró között van, addig az elektronikus felügyelet működtetésének költségét napi 21 euróra becsülik.³⁵ A megtakarítás növekedhet, ha a végrehajtás költségeit nem az állam finanszírozza, hanem áthárítják az érintett elítéltre. Az elektronikus felügyelet fontos előnye lenne a büntetésvégrehajtási intézetek zsúfoltságának csökkentése, emellett az örökre is kevesebb számú fogvatartott jutna, amely a munka minőségének javulását is eredményezhetné.

³³ A „rövid tartam” országonként eltérő, három, hat és tizenkettő hónap is lehet a határ. Jonas Peter WEBER: Der elektronisch überwachte Hausarrest und seine versuchsweise Einführung in der Schweiz, Basel, Helbing & Lichtenbahn, 2004, 109. o.

³⁴ Marc HUDY: Elektronisch überwachter Hausarrest. Befunde zur Zielgruppenplanung und Probleme einer Implementation in das deutsche Sanktionssystem, Interdisziplinäre Beiträge zur kriminologischen Fotschung, Band 14, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1999, 95; THAN Alexandra Katalin: i.m. 77; Thomas SCHERZBERG: Elektronische Fußfessel als Alternative? ZRP 2009, 31. o.

³⁵ Elektronische Fußfesseln: Österreich testet in einem Pilotversuch den Einsatz elektronischer Fußfesseln für Gefangene, NJW-Spezial 2006, 92. o.

3.2.2. Gyakorlati és elméleti problémák

Gyakran merül fel kritikaként az elektronikus felügyelettel kapcsolatban, hogy pusztán annak megállapítása történik, hogy a terhelt otthon tartózkodik-e vagy sem. A hatóságok nem tudják ellenőrizni, hogy mi történik a lakás falain belül, kik látogatják meg a terheltet, kikkel kommunikál, fogyaszt-e rendszeresen alkoholt vagy kábítószer. A problémák egy részére megoldást jelenthet az USA-ban, 2007-ben kifejlesztett jeladó, amely közvetlen kapcsolatban van az emberi bőrrel, képes érzékelni és továbbítani a hatóságok felé, ha például a terhelt alkoholt vagy kábítószer fogyasztott.

Ellene szólhat még, hogy a szökést, elrejtőzést nem tudja megakadályozni, holott ennek veszélye fennállhat. Gyakran okoz gondot emellett a terhelt számára a végrehajtás költségeinek viselése, amely ahhoz is vezethet, hogy az Electronic Monitoring csak a tehetősebbek esetén lesz alkalmazható. A család számára sem könnyű az otthoni ellenőrzés, felvetődik ezzel kapcsolatban a szabadság túlzott beszűkítésének kérdése, és itt nemcsak az elítélt, hanem a vele egy háztartásban élő családtagok szabadságáról van szó.

A szakemberek ezen túlmenően attól tartanak, hogy ez elektronikus felügyelet végrehajtásához szükséges technikai feltételek kialakítása során bevonnak magánvállalkozókat és cégeket is, amely felveti a büntetésvégrehajtás privatizálódásának veszélyét. A szakma álláspontja szerint az elektronikus felügyelet emellett veszélyezteti a szabadságvesztés büntetés kiváltására irányuló másik nagyobb reformtörvényt, a közérdekű munkavégzésre irányuló reformprogramok megvalósítását és elterjedését. Legfőbb negatívuma azonban talán mégis az, hogy a társadalom nem tekinti igazi büntetésnek.

3.2.3. Alkotmányos alapjogok érintettsége

Az elektronikus felügyelet szabadságkorlátozó jellegéből adódóan korlátozza az elítélt személyi szabadságát, azonban kevésbé korlátoz, mint a végrehajtandó szabadságvesztés büntetés, nem jár fizikai kényszer alkalmazásával. Vitathatatlan azonban az intézkedés végrehajtásával járó folyamatos „láthatatlan” ellenőrzés és a szabályok be nem tartása esetére kilátásba helyezett szabadságvesztés büntetés pszichikai hatása. Felmerült ezen túlmenően az elítélt más alkotmányos alapjogainak, például az emberi méltósághoz való jog, a magánszféra, magánlakás, valamint a házasság és család védelmének érintettsége. Egyes vélemények szerint az Electronic Monitoring a magánélet „orwelli” totális ellenőrzését valósítja meg.³⁶

Az elítélt más jellegű alapjogainak érintettsége mellett a társadalom védelme szempontjából felmerül a reszocializáció és a közbiztonság konfliktusa. Az Electronic Monitoring végrehajtása kapcsán ugyanis összeütközésbe kerül az elítélt társadalomba történő visszavezetésének klasszikus célja a társadalom bűncselekmények elkövetésével szembeni védelmével. A társadalom védelmét látszólag jobban szolgálja, ha az elítéltet fizikailag bezárják a büntetésvégrehajtási intézet

³⁶ Thilo WEICHERT: Der elektronische Hausarrest aus Sicht des Datenschutzes, StV 2000, 335. o.

falai közé, azonban az elektronikus felügyelet is folyamatos ellenőrzést biztosít. Az alkotmányos alapjogok rendszerét tekintve lehet, hogy összességében az Electronic Monitoring alapjogkorlátozó hatása is elérheti azt a szintet, amely a végrehajtandó szabadságvesztés büntetés során érvényesül.

Elméleti szakemberek azt kifogásolták az elektronikus felügyelettel kapcsolatban, hogy sérti a törvény előtti egyenlőség elvét, mert a költségviselési kötelezettség miatt csak a szociálisan kedvező helyzetben lévő elítéltekkel szemben alkalmazható. Ezzel az Electronic Monitoring erősítheti a „kétosztályú büntetésvégrehajtás” kialakítását, mely szerint a jobb anyagi körülmények között élő terheltek otthonukban tölthetnék le a büntetésüket, a szegényebb rétegek, a munkanélküliek és a hajléktalanok ezzel szemben a büntetésvégrehajtási intézetbe kényszerülnek. A külföldi példák is azt mutatják, hogy az elektronikus felügyelet a gazdasági bűncselekmények „jól kereső” elkövetőinek elit büntetésvégrehajtását jelenti.

A kritikák ellenére a modellkísérletek eredményéből azonban mégis az látszik, hogy a büntetésvégrehajtással járó szociális és költségproblémák megoldódni látszanak az Electronic Monitoring alkalmazásával. A szankciónak van büntető jellege, mindemellett a megfelelően kiválasztott terheltek esetén a bebörtönzéssel járó hátrányos következmények elkerülésével is érvényesülhet a speciális preventív hatás. Az intézkedés csak igen szűk körben alkalmazható, amelynek következtében a társadalmi elfogadottság is javulhat.

3.3. Az Electronic Monitoring „szabályozása” az egyes európai országokban

Németországban 2009-ben fogadták el Baden-Württemberg tartományban az elektronikus felügyeletről szóló igazságügyi minisztérium által kidolgozott törvényjavaslatot, amely az országban először szabályozza jogszabályi szinten az elektronikus felügyeletet, mint letartóztatási alternatívát. Ezzel szemben Berlin erősen elhatárolódik az elektronikus felügyelet bevezetésétől.³⁷ Az átváltoztatott szabadságvesztés büntetések helyett más alternatívákat dolgoztak ki, például a „Büntetés helyett Munka” programot, amely inkább közérdekű munkavégzéssel váltaná ki a végrehajtandó szabadságvesztést.

Ausztriában 2010. március 12-én tették közzé az elektronikus „bilincs” bevezetéséről szóló törvényjavaslatot, amelyet a kétéves vagy annál rövidebb szabadságvesztés büntetésre ítélték esetén lehetne alkalmazni. A hivatalosan elektronikus felügyeletnek nevezett intézkedés az elítéltek és az előzetes letartóztatottak esetében kerülne alkalmazásra. Az elrendelés feltétele lenne egy lakás, az érintettek beleegyezése, legalább 30 munkaórával járó foglalkoztatás, valamint pszichikai alkalmasság. Kizárt lenne az elektronikus felügyelet elrendelése erőszakos és szexuális bűnelkövetők esetében.

³⁷ Rita HAVERKAMP: i. m. 47-48. o.

Svájcban jelenleg hét kantonban működik kísérleti jelleggel az elektronikus felügyelet.³⁸ Franciaországban a családon belül erőszak elkövetőivel szemben vetődött fel az Electronic Monitoring alkalmazásának lehetősége, amellyel kapcsolatban a büntető törvény módosítását 2010-re tervezik. Oroszországban idén vezették be a kisebb bűncselekményt elkövetők esetén az elektronikus házi őrizetnek nevezett büntetés bírói mérlegelés alapján történő elrendelésének lehetőségét. Egyes vélemények szerint az Oroszországban merőben szokatlan új intézmény különösen a fiatalok esetében lesz hatékony.

Magyarországon jelenleg nincs napirenden az elektronikus felügyelet, mint büntetésvégrehajtási jogintézmény alkalmazása. A büntetőeljárás törvény³⁹ azonban 2003. óta lehetővé teszi, hogy a házi őrizetet a terhelt hozzájárulásával a terhelt mozgását nyomon követő technikai eszközzel ellenőrizzék.⁴⁰ A törvény 2009-es módosítása kiterjesztette az elektronikus nyomkövető eszköz alkalmazási területét a lakhelyelhagyási tilalomra.⁴¹ A büntetésvégrehajtás már tanulmányozta az elektronikus felügyelet bevezetésének kérdéseit és külföldi tapasztalatait,⁴² de jogszabály előkészítésére eddig nem került sor.

A börtönnépesség hatékony kezelése sok tényezőtől függ. Fontos szerepe van a büntetőpolitikai prioritásoknak, a kiszabott büntetések súlyosságának, a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának, és különösen a közvélemény bűnözéssel és bűnüldözéssel szembeni magatartásának.⁴³

Az alternatív szankciók és a közösségi büntetések gyakran nem meggyőzőek sem a politikusok, sem a jogalkotók, sem a társadalom számára. A szabadságvesztés büntetés meghatározott ideig tényleges fizikai védelmet nyújt a társadalomnak, az alternatív szankciók ezzel szemben más előnyökkel járhatnak, kártalanítást jelenthetnek a sértettnek vagy reparációt a közösségnek, amely szembesítheti a terheltet tettének következményeivel és fokozhatja a felelősségérzetet.⁴⁴

A társadalom laikus és szakmai része a mai napig a megtorló büntetéseket részesíti előnyben. Ha bizonyos enyhébb bűncselekmények esetén a „büntetés” mind a társadalom, mind a terhelt, mind a sértett számára vagyoni és erkölcsi szempontból hasznosabbnak bizonyul, mint a szabadságvesztés büntetés végrehajtása, akkor talán elfogadhatóvá válik a szabadságelvönással nem járó szankció létjogosultsága. A büntetőjog ugyanis „nem pusztá eszköze a hatalomnak, hanem az igazságos

³⁸ Basel város, Basel vidék, Bern, Genf, Tessin, Waadt, Solothurn

³⁹ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.)

⁴⁰ Be. 138. § (4) bek.

⁴¹ A Be. 137. § (3) bekezdését módosította a 2009. évi LXXXIII. tv. 20. §-a

⁴² Becslések szerint egy kétezer fő ellenőrzésére képes országos rendszer kiépítésének egyszeri költsége körülbelül ötmilliárd forintba tehető, működtetése azonban hosszabb távon jóval olcsóbbnak tűnik, mint a büntetésvégrehajtási intézményeké, pláne ha az érintetteknek hozzá kellene járulnia a végrehajtás költségeihez

⁴³ VÓKÓ György: Európai Büntetésvégrehajtási jog i.m. 155. o.

⁴⁴ PALÁNKAI Tiborné: Hogyan büntessünk a jogállamban, avagy hogyan váltható „apróbb pénzre” a büntetőjogi paradigmaváltás? Kriminológiai Közlemények 42, Budapest, 1991, 12. o.

megtorlás olyan intézményrendszere, amely egyidejűleg szab korlátot az egyéni önkénynek, és az állami önkénynek; az állami beavatkozás eszközrendszere ugyan az egyéni szabadságjogok korlátozása, de az egyéni szabadságok magna chartája is az állami beavatkozás korlátlanságával szemben."⁴⁵

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BARABÁS A. Tünde – WINDT Szandra: Elterelés vagy elzárás? Kriminológiai Tanulmányok 41, Budapest, 2004, 295-314. o.
- BRÜCHERT, Oliver: Der elektronisch überwachte Hausarrest – keine Alternative zur Freiheitsstrafe in: Grundrechte-Report, 2002, 224-230. o.
- DAHS, Hans: Im Banne der elektronischen Fußfessel, NJW, 1999, 3469-3471. o.
- Elektronische Fußfesseln: Österreich testet in einem Pilotversuch den Einsatz elektronischer Fußfesseln für Gefangene, NJW-Spezial 2006, 92. o.
- HAVERKAMP, Rita: Electronic Monitoring – Die elektronische Überwachung von Straffälligen, Bürgerrechte & Polizei/CILIP, 1998, 43-51. o.
- HAVERKAMP, Rita: Implementing Electronic Monitoring. A comparative, empirical study on attitudes towards the measure in Lower Saxony/Germany and in Sweden. edition iuscrim, forschung aktuell / research in brief no. 14, Freiburg, 2002
- HUDY, Marc: Elektronisch überwachter Hausarrest. Befunde zur Zielgruppenplanung und Probleme einer Implementation in das deutsche Sanktionssystem, Interdisziplinäre Beiträge zur kriminologischen Forschung, Band 14, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1999
- KEREZSI Klára: Az alternatív szankciók helye és szerepe a büntetőjog szankciórendszerében, Kriminológiai Tanulmányok 39, Budapest, 2002, 72-104. o.
- KEREZSI Klára: Kontroll vagy támogatás: az alternatív szankciók dilemmája, Complex Kiadó, Budapest, 2006
- KRAHL, Matthias: Der elektronisch überwachte Hausarrest in: NStZ 1997, 457- 461. o.
- LÉVAY Miklós: Büntetés helyett kezelés: racionális és szükségyszerű kompromisszum a kábítószerproblémával kapcsolatos kriminálpolitikában, Addiktológia, 2006. évfolyam 4. szám, 342-358.
- MAYER, Markus – HAVERKAMP, Rita – LÉVY, René: Will electronic monitoring have a future in Europe, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht, Freiburg, 2003
- MAYER, Markus: Modellprojekt elektronische Fußfessel – Studien zur Erprobung einer umstrittenen Maßnahme, Freiburg, 2004.
- MÜNCHHALFFEN, Gaby – GATZWEILER, Norbert: Das Recht der Untersuchungshaft, Verlag C. H. Beck, München, 2009

⁴⁵ SZABÓ András: A büntetőjog reformja – a reform büntetőjoga, Jogtudományi Közlöny, 1988, 459-462. o.

- VÓKÓ György: Európai büntetésvégrehajtási jog, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2006
- SCHERZBERG, Thomas: Elektronische Fußfessel als Alternative? ZRP 2009, 31. o.
- PALÁNKAI Tiborné: Hogyan büntessünk a jogállamban, avagy hogyan váltható „apróbb pénzre” a büntetőjogi paradigmaváltás? Kriminológiai Közlemények 42, Budapest, 1991, 6. o.
- SZABÓ András: A büntetőjog reformja – a reform büntetőjoga, Jogtudományi Közlöny, 1988, 459-462. o.
- THAN Alexandra Katalin: Az elektronikusan ellenőrzött büntetésvégrehajtás Svájcban, különös tekintettel Basel Kantonra, Ügyészek Lapja, 2007, 5. szám, 71-80. o.
- VATHY Ákos: Az alternatív büntetési formák és a pártfogó felügyelet, Kriminológiai Közlemények 46, Budapest, 1992, 71-86. o.
- VÓKÓ György: Szabadságvesztéssel nem járó büntetések végrehajtásáról, Magyar Jog, 1998/11, 660-669. o.
- WEBER, Jonas Peter: Der elektronisch überwachte Hausarrest und seine versuchsweise Einführung in der Schweiz, Basel, Helbing & Lichtenbahn, 2004, 109. o.
- WEICHERT, Thilo: Der elektronische Hausarrest aus Sicht des Datenschutzes, StV 2000, 335-339. o.